

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา ที่สังคมมอบหมายให้ทำหน้าที่สร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางปัญญาและคุณธรรมแก่บุคคลและสังคม¹ ภารกิจหลักที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการสร้างคนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในวิชาการขั้นสูงที่พร้อมจะรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย และสามารถใช้ความรู้ ความคิดประยุกต์ ในการทำงานได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ตลอดจนการสร้างบุคลิกภาพ พัฒนาพฤติกรรมของนักศึกษาให้พร้อมที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่และทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และพร้อมที่จะช่วยสร้างสรรค์ประเทศให้เจริญก้าวหน้า² ดังนั้นนักศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ภารกิจดังกล่าวลุล่วงไปได้ดี เพราะนักศึกษาเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในระบบการผลิตของสถาบันอุดมศึกษา และที่สำคัญวัตถุประสงค์นี้เป็นมนุษย์ เป็นสิ่งที่มีความหลากหลาย และมีจิตใจ คนแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์ มีศักยภาพที่แตกต่างกัน สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องเข้าใจและสนใจในวัตถุประสงค์ที่ผลิตได้ โดยการจัดระบบศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียนด้านการเรียนการสอน การให้บริการ และการปกครอง³

โดยทั่วไปแล้ว การแบ่งหน้าที่หลักของสถาบันอุดมศึกษาอาจแบ่งได้เป็น 4 ส่วน คือ

1. งานบริหารงาน ซึ่งเป็นการคุมกลไก และคุมการดำเนินงาน ให้งานของมหาวิทยาลัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และตามแผนที่กำหนดไว้ งานด้านแรกนี้จึงคุมบุคลากร การเงิน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อม อันจะทำให้สถาบันธำรงความเป็นแหล่งวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. งานวิชาการ อันเป็นงานที่ควบคุม ส่งเสริม และจัดการเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน อาจารย์ ตำแหน่งวิชาการ การพัฒนาอาจารย์ ตลอดจนการวิจัยเพื่อค้นคว้าหาความรู้ ทั้งความรู้บริสุทธิ์ และความรู้ประยุกต์ เพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์อันไพศาล จากวิชาการต่าง ๆ เหล่านั้น

¹ วิจิตร ศรีสอาน , หลักการอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช ,2518), หน้า 48.

² วิลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา , รายงานผลการวิจัยเรื่องนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2530), หน้า 1.

³ ประจวบ คุปรัตน์ "นิสิต นักศึกษา" ใน ความเป็นผู้นำเป้าหมาย และอำนาจในสถาบันอุดมศึกษา (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 187, 202.

3. งานนิสิตนักศึกษา โดยที่นิสิตนักศึกษาเป็นประชากรที่มากที่สุดในสถาบันอุดมศึกษา และเป็นทรัพยากรที่ล้ำค่าของประเทศชาติ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงเห็นความสำคัญในการดูแลเอาใจใส่ และพยายามหาวิธีการในการที่จะช่วยพัฒนาทรัพยากรนี้ให้ได้รับการอบรมสั่งสอนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้และความคิด จนกระทั่งสามารถที่จะก้าวไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีความงดงามด้วย จริยธรรม ความประพฤติ และมีความสมบูรณ์ด้วยความคิดที่ขอบธรรม กว้างขวาง มีเหตุผล

4. งานประชาสัมพันธ์ และติดต่อกับองค์กรภายนอก สถาบันอุดมศึกษานับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญ เป็นกลไกที่จะช่วยพัฒนาชุมชนรอบด้าน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชนนั้น หรือชุมชนอื่น ๆ ก็ตาม⁴

งานกิจการนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เป็นงานที่มุ่งช่วยนิสิตนักศึกษา ให้เกิดความพร้อมทางด้านการศึกษา มุ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ นิสิตนักศึกษาทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เป็นผู้มีความสุขพลานามัยดี มีอารมณ์หนักแน่น มั่นคง และสุขภาพจิตดี มีเหตุผล มีความสามัคคี ดังนั้นสถาบันการศึกษาโดยทั่วไปจึงได้จัดบริการด้านต่าง ๆ ตามความต้องการ และสภาพของสภาพการเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษาขณะศึกษาอยู่ในสถาบันเป็นส่วนที่ประสมระหว่างชีวิตนอกห้องเรียน และในห้องเรียน ทำให้เป็นส่วนส่งเสริมการศึกษาสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบของสถาบันจะช่วยส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ ทำให้เห็นชีวิตในแบบนั้น เช่น การให้บริการไปรษณีย์ จัดบริเวณที่พักผ่อน สนามกีฬา บริการรับ-ฝากเงิน บริการร้านค้า และบริการด้านที่พักอาศัย

งานบริการ และสวัสดิการนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เป็นสิ่งสำคัญมากเพราะเป็นการให้บริการเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวันของนิสิตนักศึกษา ขณะศึกษาอยู่ในสถาบัน เป็นส่วนที่ประสมระหว่างชีวิตนอกห้องเรียน และในห้องเรียนทำให้เป็นส่วนส่งเสริมการศึกษาสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบของสถาบันจะช่วยส่งเสริมการศึกษาสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบของสถาบันจะช่วยส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ ทำให้เห็นชีวิตในแบบกว้าง สร้างทัศนคติที่ดี และอาจมีผลกระทบต่อการสัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนิสิตนักศึกษาเหล่านั้นด้วย⁵

โดยสภาพทั่วไปแล้วนิสิตนักศึกษาที่เรียนในมหาวิทยาลัยส่วนหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด และมักจะประสบปัญหาเรื่องที่พักอาศัย อีกทั้งการศึกษาในระดับนี้ บางวิชาต้องมีการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง หรือต้องมีการร่วมกิจกรรมนอกเวลาเรียน ทำให้ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย ในการเดินทาง กลับที่พักอาศัยซึ่งอยู่นอกมหาวิทยาลัย การจัดสวัสดิการด้านที่พักนิตินภายใน

⁴ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, บุคคลากรนิสิตนักศึกษา (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 3-4.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 100-101.

มหาวิทยาลัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยจะต้องคำนึงถึง ประกอบกับเวลาส่วนใหญ่ของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยจะอยู่ในที่พักอาศัยมากกว่าสถานที่อื่น ๆ ซึ่งรวมถึงห้องเรียนด้วย มหาวิทยาลัยจึงควรให้ความสนใจต่อการจัดสภาพแวดล้อมของที่พักอาศัย ให้เกิดผลต่อการเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาการส่วนบุคคลให้มากที่สุด ไม่ใช่เฉพาะการจัดสรรเพื่ออำนวยความสะดวก ตามความต้องการทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่ยังสามารถจัดสรรประสบการณ์การอยู่ร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตัวบุคคลได้ดังที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา⁶ กล่าวว่า "หอพักเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่เทียบได้กับห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ และห้องเรียน เป็นที่ที่มหาวิทยาลัยจะให้ทั้งความรู้ การปรับปรุงบุคลิก ความมีระเบียบ และการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ได้เป็นอย่างดี" ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของมุลเลอร์ (Mueller)⁷ ที่ว่า ประโยชน์ของหอพักในสถาบันการศึกษานอกเหนือจากเป็นที่พักอาศัยแล้ว ยังเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมการศึกษาทางวิชาการและพัฒนาบุคคลด้วย

มหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทย ภายหลังได้ดำเนินการจัดที่พักอาศัยให้นักศึกษา โดยถือว่าบริการนี้สามารถพัฒนานักศึกษาได้หลายด้านเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยที่อยู่ในส่วนภูมิภาค คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตต่าง ๆ

สิ่งแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการของนักศึกษาอย่างมาก แต่เดิมการสร้างหอพักคำนึงถึงเฉพาะด้านกายภาพเท่านั้น ปัจจุบันได้เล็งเห็นบรรยากาศทางวิชาการว่ามีส่วนสำคัญในการให้อุดมศึกษา บรรลุเป้าหมายได้ Stoner and Yokie (1971)⁸ เสนอแนะว่ามหาวิทยาลัยควรจัดสิ่งแวดล้อมให้ส่งเสริมคุณลักษณะของนักศึกษา ดังนี้

1. ระเบียบวินัยของตนเอง
2. สัมฤทธิผลทางการเรียน
3. พัฒนาทักษะทางสังคม
4. โภชนาการ
5. โปรแกรมทางสันตนาการ
6. ความปลอดภัย
7. สุขภาพพลานามัย
8. ความเป็นผู้นำ

⁶ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา., งานบุคลากรนิสิตนักศึกษา (กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 3-4.

⁷ Mueller, Kate H., Student Personnel Wrk in Highr Education (Boston : Houghton Mifflin Company, 1961) P 177.

⁸ Stoner, Louis and Smith H. Yokie., "Residence Hall" 1971's " NASPA (October, 1971), P72-73.

การที่มหาวิทยาลัยจะสร้างสิ่งแวดล้อมดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้ มหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดให้มีลักษณะที่เอื้อต่อการส่งเสริมคุณลักษณะของนักศึกษาทั้งแปดประการดังกล่าว หอพักนักศึกษาเป็นสถานที่ที่นักศึกษาจะต้องอยู่นานกว่าที่อื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย ดังนั้นหอพักจึงควรจัดให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบ สะอาด มีสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ดี เพื่อเสริมรสนิยมที่ดี มีระเบียบกฎเกณฑ์ให้ทุกคนเคารพ มีความสะดวกสบาย สร้างความเป็นตัวของตัวเองให้แก่นักศึกษา จัดสิ่งแวดล้อมให้นักศึกษาที่เข้ามาอยู่ให้อยู่อย่างมีระเบียบ ไม่ส่งเสียงเอะอะอึกทัก ไม่เปิดวิทยุเสียงดังจนเกินไป ไม่ทำลายระเบียบกฎเกณฑ์ และหอพักสามารถจัดอาหาร เพื่อบริการทางด้านโภชนาการที่มีคุณค่าให้รับประทาน จัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้พัฒนาทักษะทางสังคม ให้มีการละเล่น การกีฬา ความสนุกสนานเพลิดเพลิน จัดให้มีหน้าที่รับผิดชอบภายในหอพัก และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกความเป็นผู้นำ และให้การดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักศึกษาด้วย ดังนั้นหอพักจึงควรเป็นสถานที่ที่จัดสิ่งแวดล้อมที่ดี เพราะมีผลต่อการพัฒนานักศึกษาได้เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้จัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 หอพักนักศึกษาในระยะแรกมีเพียงหอพักเดียว อยู่รวมกันทั้งนักศึกษาชาย และนักศึกษาหญิง แต่คนละชั้นของหอพัก ต่อมาได้ก่อสร้างหอพักเพิ่ม และแยกเป็นหอพักชาย และหอพักหญิง

ปัจจุบันมีหอพักของมหาวิทยาลัยจำนวน 25 หอพัก เป็นหอพักชาย 11 หอพัก และหอพักหญิง 14 หอพัก ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานหอพักนักศึกษากองกิจการนักศึกษา นอกจากนี้ยังมีหอพักของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของงานกิจการนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์ และหอพักของนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของงานกิจการนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์

ในปีการศึกษา 2537 มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 9,445 คน มีนักศึกษาซึ่งลงทะเบียนพักในหอพักของมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งสิ้น 7,339 คน คิดเป็น 77.70% นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาซึ่งพักอาศัยในหอพักโดยไม่ได้รับสิทธิในการเข้าพัก โดยขอพักอาศัยกับเพื่อน หรือคนรู้จักอยู่ ซึ่งเรียกกันว่า "การสิงหอ" อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งคาดว่าจะทำให้มีนักศึกษาพักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัยประมาณ 80% ของนักศึกษาทั้งหมด

สำหรับนักศึกษาที่ไม่ได้พักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัยพบว่า ส่วนหนึ่งพักอาศัยในที่พักอาศัยที่ดำเนินการโดยเอกชนบริเวณรอบๆมหาวิทยาลัยเช่น หอพัก, บ้านเช่าและห้องเช่า เป็นต้น ซึ่งมีการจัดสร้างเป็นจำนวนมากในบริเวณรอบๆมหาวิทยาลัย ส่วนมากนักศึกษาที่เข้าพักจะเป็นนักศึกษาชาย มีราคาเช่าห้องประมาณ 700-2,000 บาทต่อห้องต่อเดือน โดยจะสามารถพักได้ห้องละ 2 คน เป็นอย่างต่ำ โดยที่พักอาศัยที่ดำเนินการโดยเอกชนนี้จะพบได้มากในบริเวณด้านหลังศูนย์แพทย์ ด้านหลังหอพักที่ 10, 11 และ บริเวณใกล้บ้านพักอาจารย์สี่ฐาน นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาบางส่วนพักอาศัยที่บ้านของตนเอง สำหรับผู้ที่มิถุนันนาหรือมีญาติในบริเวณที่จะสามารถเดินทางมาเรียนได้โดยไม่ลำบากจนเกินไปนัก

สภาพปัญหาที่พบอยู่ในปัจจุบัน ศึกษาได้จากรายงานการสรุปผลการสัมมนาอาจารย์ที่ปรึกษาหอพักและกรรมการหอพัก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2531 พบว่ามีปัญหาความแออัดของนักศึกษาทั้งนักศึกษาชาย และหญิง ปัญหาด้านความสะดวก ความเป็นระเบียบของหอพัก ความปลอดภัยในทรัพย์สินของนักศึกษา ความเอาใจใส่ของอาจารย์ที่ปรึกษาหอพัก การให้บริการด้านน้ำประปา ไฟฟ้า และอุปกรณ์โดยทั่วไป รวมทั้งสถานที่พักผ่อน และดูตำรา ปัญหาเหล่านี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพูด และได้รับการแก้ไขในบางส่วนแล้วก็ตามแต่ผู้วิจัยคิดว่าปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเกี่ยวเนื่องกับผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวมทั้งนโยบายทางด้านการบริหารงานของมหาวิทยาลัยขอนแก่นด้วย

ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหอพักคือ ปัญหาผู้ที่ไม่ได้พักอยู่ในหอพักมหาวิทยาลัย เช่น ปัญหาเรื่องการเดินทาง ความสะดวกในการเรียน การรับทราบข่าวสารต่างๆ ราคาค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง เป็นต้น ซึ่งก็มีผลกระทบต่อสภาพของมหาวิทยาลัยโดยรวมได้เช่นกัน ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเคยเป็นศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และเป็นผู้ที่ไม่มิลำเนาในตัวเมืองขอนแก่น ต้องมาพักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัย ได้ประสบและทราบถึงปัญหาต่างๆมาแล้วจึงคิดว่าข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัย เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องของที่พักอาศัยของนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ดีของนักศึกษาเพื่อเป็นบุคลากรที่ดีของประเทศชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัญหาที่พักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อที่พักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. เพื่อศึกษาความต้องการที่มีต่อที่พักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้

1. การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพความเป็นอยู่ ปัญหา ความพึงพอใจ และความต้องการที่มีต่อที่พักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยครอบคลุมทั้งหอพักของมหาวิทยาลัยและที่พักอาศัยอื่นๆ โดยมีได้นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบซึ่งกันและกัน

2. นักศึกษาปัจจุบันของปีการศึกษา 2537 ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในระดับปริญญาตรี ทุกคณะ ทุกชั้นปี

ระเบียบ วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1.1 จำนวนนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2537 จำแนกคณะและเพศ

รหัสชั้นปี	คณะ	37		36		35		34		33		32		31		น้อยกว่า 31		รวม ชาย-หญิง		รวม คณะ
		ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
	วิทยาศาสตร์	99	145	71	118	80	112	55	102	21	16	8	2	5	2	0	0	339	497	836
	เกษตรศาสตร์	184	171	169	155	106	137	145	122	33	9	15	3	4	0	2	0	658	597	1,255
	วิศวกรรมศาสตร์	379	82	355	68	340	77	351	41	109	9	56	3	25	0	14	0	1,629	280	1,909
	ศึกษาศาสตร์	119	154	101	128	31	103	23	61	9	37	5	11	2	3	1	0	291	497	788
	พยาบาลศาสตร์	7	172	4	150	6	117	5	117	1	22	0	2	0	0	0	0	23	580	603
	แพทยศาสตร์	48	82	56	97	48	56	42	55	48	51	57	44	17	6	5	1	321	392	713
	มนุษย์และสังคมศาสตร์	43	140	39	130	36	133	34	126	4	4	0	0	0	0	0	0	156	533	689
	เทคโนโลยีการแพทย์	23	59	14	65	18	48	27	34	3	1	2	0	0	0	0	0	87	207	294
	สาธารณสุขศาสตร์	42	74	35	38	32	40	16	28	1	1	1	0	0	0	0	0	127	181	308
	ทันตแพทยศาสตร์	11	62	15	51	15	69	20	49	19	47	14	30	4	3	1	2	99	313	412
	เภสัชศาสตร์	16	63	25	75	25	59	26	66	26	69	2	1	0	3	0	0	120	336	456
	เทคโนโลยี	52	51	40	35	38	38	26	30	9	4	1	2	0	0	0	0	166	160	326
	สัตวแพทยศาสตร์	45	14	42	13	43	12	38	14	42	13	22	10	5	2	0	0	237	78	315
	สถาปัตยกรรมศาสตร์	45	11	16	8	18	7	21	4	12	7	8	1	4	1	0	0	124	39	163
	วิทยาการจัดการ	43	118	25	40	18	41	14	25	3	6	0	0	0	0	0	0	103	230	333
	ศิลปกรรมศาสตร์	29	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29	16	45
	รวม	1,185	1,414	1,007	1,171	854	1,049	843	874	340	296	191	109	66	20	23	3	4,509	4,936	9,445

ที่มา : กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ก. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคณะ ทุกชั้นปีที่ศึกษาในปีการศึกษา 2537 ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 9,445 คน ซึ่งสามารถจำแนกเป็น คณะ เพศ และชั้นปี ได้ตามตารางที่ 1.1

ข. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่างดังนี้

1). ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการศึกษาครั้งนี้ กำหนดขึ้นตามสูตรการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่พอดีของ Yamane ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยความเชื่อมั่นที่ระดับ 95% โดยที่ค่าประมาณจะคลาดเคลื่อนจากค่าที่เป็นจริงไม่เกิน $\pm 5\%$

สำหรับประชากรจำนวน 9,445 คน สามารถคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ตามสูตร

$$N_{op} = \frac{N}{1 + NE^2}$$

โดยที่ N_{op} คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับประชากรจำนวน N คน

N คือ จำนวนประชากร ในที่นี้คือ จำนวน 9,445 คน

E คือ ขนาดความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ผู้วิจัยยอมรับได้ ในที่นี้คือ $\pm 5\%$

เพราะฉะนั้น

$$N_{op} = \frac{9,445}{1 + (9,445 \times (0.05)^2)}$$

$$= \frac{9,445}{384 \text{ คน}}$$

ในที่นี้เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน

2). วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งตามเพศ ชั้นปี และกลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เพื่อให้การสุ่มตัวอย่างมีความชัดเจนและกระจายตัว

มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มีการจัดกลุ่มสาขาวิชา ออกเป็นดังนี้

กลุ่มที่ 1 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ ประกอบด้วย :-

- คณะวิศวกรรมศาสตร์
- คณะวิทยาศาสตร์
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- คณะเทคโนโลยี

กลุ่มที่ 2 สาขาวิชา วิทยาศาสตร์ชีวภาพ ประกอบด้วย :-

- คณะเกษตรศาสตร์
- คณะวิทยาศาสตร์
- คณะเทคโนโลยี

- คณะสัตวแพทยศาสตร์

กลุ่มที่ 3 สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ประกอบด้วย :-

- คณะแพทยศาสตร์
- คณะพยาบาลศาสตร์
- คณะเทคนิคการแพทย์
- คณะสาธารณสุขศาสตร์
- คณะทันตแพทยศาสตร์
- คณะเภสัชศาสตร์

กลุ่มที่ 4 สาขาวิชามนุษยศาสตร์ และกลุ่มที่ 5 สาขาวิชาสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย :-

- คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์
- คณะศึกษาศาสตร์
- คณะวิทยาการ
- คณะศิลปกรรมศาสตร์

จากการแบ่งกลุ่มสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า บางกลุ่มสาขาวิชาที่มีคณะที่ซ้ำกัน และบางกลุ่มสาขาวิชาไม่ได้จำแนกให้ชัดเจน ดังนั้น เพื่อให้สะดวกต่อการจำแนก ผู้วิจัยจึงได้นำกลุ่มสาขาวิชาที่มหาวิทยาลัยได้แบ่งไว้มารวมเป็นกลุ่มใหญ่ คือกลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 รวมกัน กลุ่มถัดมาเป็นกลุ่มที่ 3 และกลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มที่ 4 และกลุ่มที่ 5

ผลจากการแบ่งชั้นตาม เพศ ชั้นปี และกลุ่มสาขาวิชาตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามแบบแผนของการสุ่มตัวอย่าง ตามตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2 แสดงกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม กลุ่มสาขาวิชา/เพศและชั้นปี

ชั้นปี	เพศ	กลุ่มสาขา 1 และ 2		กลุ่มสาขา 3		กลุ่มสาขา 4 และ 5		รวม	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	ชาย	804	34	147	6	234	1.0	1,185	50
	หญิง	474	20	512	22	428	18	1,414	60
2	ชาย	693	29	149	6	165	7	1,007	42
	หญิง	397	17	476	20	298	13	1,171	50
3	ชาย	625	26	144	6	85	4	854	36
	หญิง	383	16	389	16	277	12	1,049	44
4	ชาย	938	40	144	6	95	4	1,177	50
	หญิง	363	15	375	16	273	12	1,011	43
5	ชาย	66	3	95	4	0	0	161	7
	หญิง	22	1	171	7	0	0	193	8
6	ชาย	27	1	98	4	0	0	125	5
	หญิง	12	1	86	4	0	0	98	5
รวม		4,804	203	2,786	117	1,855	80	9,445	400

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาหลังจากได้จัดสร้างแบบสอบถาม แก่ไข ปรับปรุง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่เหมาะสมกับการศึกษาครั้งนี้

แบบสอบถามดังกล่าว ได้มีการจัดแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไป และสภาพความเป็นอยู่ ของนักศึกษา

- ลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจของนักศึกษา
- สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของนักศึกษา
- สภาพปัญหาของนักศึกษา

ตอนที่ 2. ข้อมูลการพักอาศัยของนักศึกษาซึ่งพักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัย

- ข้อมูลทั่วไปและสภาพความเป็นอยู่
- ปัญหาของการพักอาศัย
- ความคิดเห็น และความพึงพอใจ
- ด้านการบริหารงานหอพัก
  - ด้านกายภาพ
  - ด้านสภาพแวดล้อม
  - ด้านกิจกรรม และสิ่งอำนวยความสะดวก
- ความต้องการย้ายที่พักอาศัย

ตอนที่ 3. ข้อมูลการพักอาศัยของนักศึกษา ที่ไม่ได้พักอาศัยในหอพักของมหาวิทยาลัย

- ข้อมูลทั่วไปและสภาพความเป็นอยู่
- ปัญหาการพักอาศัย
- ความพึงพอใจของการพักอาศัย
- ความต้องการย้ายที่พักอาศัย

ตอนที่ 4. ข้อมูลความต้องการของนักศึกษา ที่มีต่อที่พักอาศัย

- การพัฒนาสถานที่พักอาศัย เมื่อเทียบกับส่วนอื่น ของมหาวิทยาลัย
- ปัจจัยที่มีผลต่อการพิจารณาเลือกที่พักอาศัยของนักศึกษา
- ข้อมูลความต้องการของนักศึกษาที่มีต่อที่พักอาศัยในด้านกายภาพ
- ข้อมูลความต้องการ การย้ายที่พักอาศัยของนักศึกษา
- ข้อมูลความต้องการของนักศึกษาในด้านประเภท รูปแบบ การจัดการ และ การบริหารงานหอพักและที่พักอาศัยของนักศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากที่ได้ทำการตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้วางกำหนดการในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Survey) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามแบบแผนการสุ่มตัวอย่างที่ปรากฏตามตารางที่ 1.2 โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย ซึ่งเป็นนักศึกษาจำนวน 10 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเริ่มดำเนินการสำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 20 ธันวาคม 2537 ถึง วันที่ 20 มกราคม 2538 รวมระยะเวลา 1 เดือน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 382 ชุด หรือคิดเป็น 95.5% ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อนำมาตรวจสอบแล้วความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เหลือแบบสอบถามที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 359 ชุด หรือคิดเป็น 89.75% ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากมีการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างเรียบร้อยแล้ว ได้ดำเนินการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

4.1 การเตรียมข้อมูล

1). การตรวจสอบข้อมูล ได้ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามว่ายังมีสิ่งใดขาดตกบกพร่องหรือไม่ เช่น กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามครบถ้วนทุกประเด็นหรือไม่ ผลจากการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ว เหลือแบบสอบถามที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 359 ชุด หรือคิดเป็น 89.75% ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2). การออกแบบรหัสข้อมูล (Data Coding Form) เป็นขั้นตอน การออกแบบรหัสข้อมูล ซึ่งจะต้องให้สอดคล้องกับแบบสอบถาม

3). การถ่ายถอดรหัสลงบนข้อมูล เป็นขั้นตอนในการถ่ายถอดลงในรหัสข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เรื่อง SPSS/PC⁺ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ซึ่งค่าสถิติที่นำมาใช้ประกอบด้วย

- ค่าความถี่ (Frequency)
- ค่าร้อยละ (Percentage)
- ค่าเฉลี่ย (Mean)
- ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนการนำเสนอรูปภาพ และแผนภูมิได้ใช้โปรแกรม Excel for Windows (Version 4.0 Thai Edition)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1). เนื่องจากมีนักศึกษาจำนวนหนึ่ง ซึ่งศึกษาไม่จบตามระยะเวลาที่กำหนดในหลักสูตร ซึ่งมหาวิทยาลัยให้โอกาสนักศึกษาใช้เวลาได้ไม่เกิน 2 เท่า ของเวลาที่กำหนดในหลักสูตร ผู้วิจัยจึงนับนักศึกษาเหล่านี้เข้าในนักศึกษาชั้นปีสูงสุดตามหลักสูตร คือ

- คณะแพทยศาสตร์ คณะทันตแพทยศาสตร์ และคณะสัตวแพทยศาสตร์ หลักสูตร 6 ปี
- คณะเภสัชศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ หลักสูตร 5 ปี
- คณะวิทยาศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะ

เทคนิคการแพทย์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเทคโนโลยี คณะวิทยาการจัดการ และคณะศิลปกรรมศาสตร์ หลักสูตร 4 ปี

2). ข้อมูลเกี่ยวกับที่พักอาศัยที่ดำเนินการโดยเอกชน บริเวณรอบมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากการสำรวจ สังเกต และสอบถามนั้น ทำขึ้นมาเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาเท่านั้น ไม่ได้นำมาเป็นประเด็นสำคัญ และนำมาเปรียบเทียบกับการดำเนินงานหอพักของมหาวิทยาลัย

นิยามศัพท์สำคัญ

“นักศึกษา” หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาในคณะต่าง ๆ ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2537

“ที่พักอาศัย” หมายถึง สถานที่ซึ่งนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในระดับปริญญาตรีทุกชั้นปี ทุกคณะใช้เป็นที่พักอาศัย ในระหว่างการศึกษาที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นในปัจจุบัน

“หอพักนักศึกษาของมหาวิทยาลัย” หมายถึง หอพักที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดให้เป็นที่พักอาศัย ซึ่งประกอบไปด้วย หอพักนักศึกษา ซึ่งดูแลโดยสำนักงานหอพัก กองกิจการนักศึกษา สำนักงานอธิการบดี หอพักนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์ ดูแลโดยคณะแพทยศาสตร์ และหอพักนักศึกษาคณะทันตแพทยศาสตร์ ดูแลโดยคณะทันตแพทยศาสตร์

“อาจารย์ที่ปรึกษา” หมายถึง อาจารย์ที่รับหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาดูแลนักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในหอพักที่ตนเองรับผิดชอบ มีประจำทุกหอพัก และจะต้องพักอาศัยในหอพักที่ตนเองรับผิดชอบ

“กรรมการหอพัก” หมายถึง นักศึกษาซึ่งได้รับคัดเลือกให้เป็นตัวแทนของนักศึกษาที่พักอาศัยในหอพักนั้น ๆ ในการดูแล และประสานงานต่าง ๆ ในหอพักที่พักอาศัยอยู่ ประกอบด้วยหัวหน้าหอพัก 1 คน และรองหัวหน้าหอพัก 2 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ หรือความสำคัญที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษานี้ มีดังนี้

- 1). เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และจัดหา ที่พักอาศัยให้กับนักศึกษา
- 2). เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต สำหรับที่พักอาศัยของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 3). เป็นแนวทางในการวางแผน และนโยบายในการพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 4). เป็นแนวทางในการวางแผน และนโยบาย เกี่ยวกับการจัดหาที่พักอาศัยของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น หรือ มหาวิทยาลัยอื่น ๆ
- 5). เป็นแนวทางในการทำการศึกษารองอื่น ๆ เช่น การออกแบบ การวางผังทางกายภาพ หรือการวิจัยในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั้งในส่วนกลาง และภูมิภาค หรือทำการวิจัยเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 โครงร่างและขั้นตอนของการศึกษา

